

ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Стаття досліджує творчість українського поета і художника Тараса Шевченка в контексті мистецтва кобзарів-бандуристів. Аналізується динаміка розвитку шевченківського репертуару бандуристів упродовж XIX–XX ст., пропонується упорядкування нотографії сучасного репертуару для бандури на слова Т.Шевченка

Ключові слова: кобзарство, бандурна творчість, виконавство, інтерпретація

Серед блискучої плеяди діячів української культури, чий доробок назавжди увійшов до світової скарбниці духовних цінностей, особливе місце належить геніальному постові і художнику Тарасові Григоровичу Шевченку. Творча особистість Т.Шевченка є винятково рідкісним явищем. Його універсальність проявився як у поезії, прозі, драматургії, так і в образотворчому і театральному мистецтві. Музика – також одна із сторін його багатогранної особистості. Народна пісня була для Шевченка живодайним джерелом натхнення, об'єктом гарячого зацікавлення й дослідження. А сам поет мав чудову музичну пам'ять, добрий голос і слух, знав і виконував численні народні пісні. Серед улюблених українських народних пісень Тараса Шевченка, які він часто співав, – “Ой зійди, зійди, ти, зіронько ясна”, “Ой не шуми луже”, “Морозенко”, “Та нема в світі гірш нікому”, “Ой у полі могила”, “Ой сидить пугач в степу на могилі”, “Та забіліли сніги” й ін. Народна пісня, любов до якої поет проніс крізь усе своє життя, стала музою Шевченкової поезії. Саме з неї він черпав і тематику, і мистецькі образи, і філософію буття українського народу.

Поезія Шевченка була і залишається надзвичайно актуальною за змістом. Слово поета стало для української нації виразником її духовності, її прагнень та ідеалів, її віри у своє майбутнє. Серед багатьох символів українців ім'я Тараса Шевченка, як знакова постать національного пророка, і кобза-бандура, як народний музичний інструмент, щільно пов'язані між собою. Недарма Шевченка називають великим Кобзарем, адже його творчість і мистецтво народних співців-музикантів, співзвучні між собою.

Музична сторона поезії Шевченка, як і питання музичної шевченкіани, що започаткувалася ще за життя поета і продовжується до сьогодні, завжди була у колі досліджень музикознавців, серед яких Станіслав Людкевич, Філарет Колесса, Микола Грінченко, Олександр Правдюк, Ніна Королюк та ін. [1–7]. Зв'язки творчості поета з народним мистецтвом, у тому числі з кобзарством, аналізувалися у статтях Івана Франка, Олександра Правдюка, Миколи Лит-

вина, Оксани Дубас [8–12]. Проте у дослідженнях згаданих авторів розглядалися або безпосередні зустрічі поета з кобзарями, або ж різні сторони спорідненості його творчості з українським фольклором. Тому *метою пропонованої статті* є визначення джерел професійного сприйняття кобзарством творчості Т.Шевченка, динаміка розвитку шевченківського репертуару бандуристів упродовж XIX–XX ст., неперервність зв'язків кобзарства минулого й сучасності з іменем Шевченка. Конкретними завданнями, відповідно до мети, є вивчення репертуару кобзарського мистецтва XVII–XIX ст. на матеріалі творчості поета, аналіз спадщини Шевченка в кобзарському репертуарі минулого й сьогодення, інтерпретація його поезії сучасними виконавцями-бандуристами, впорядкування нотографії шевченківського репертуару для бандури.

Творчість Т.Шевченка завжди була нерозривно пов'язана з кобзарським мистецтвом. Це проявилось і на рівні конкретного використання образів народних співців – кобзарів-бандуристів, лірників у багатьох творах поета, і на рівні сили впливу його творчості, доступності його поезії простому народу, що загалом відповідне характеру виконавської творчості кобзарів. За деякими спогадами і дослідженнями, Шевченко володів музичними інструментами, в тому числі бандурою, гітарою, саме тому його поезії носять такий пісенний характер. У Роменському красназвочному музеї, що на Сумщині, знаходиться торбан (різновид бандури), що належав Тарасові Шевченку. І недарма Шевченка називають Кобзарем, його творчість співзвучна традиційній епічній тематиці репертуару народних співців: співчуття до тяжкої долі свого народу, ненависть до його гнобителів, заклик до боротьби, лірично-побутові, жартівливі та сатиричні мотиви. Сам Шевченко особисто був знайомий з багатьма кобзарями, як, наприклад, з Остапом Вересаєм, допомагав йому матеріально, записував репертуар.

Образ кобзаря-бандуриста присутній у багатьох творах (поезіях і поемах) Т.Шевченка – “Перебендя”, “Гайдамаки”, “Катерина”, “Тарасова ніч”, “Мар’яна-черниця”, “Невольник” (“Сліпий”), драмі “Назар Стодоля” та ін. В уста народних співців він вкладав традиційні для них твори – думи, історичні пісні, епічні моралізаторські розповіді, жартівливі, сатиричні пісні, що дає підстави стверджувати про глибинні знання поетом репертуару та виконавської манери кобзарів і лірників, сфери побутування народних інструментів. Так, зокрема, у “Перебенді” поет згадує значну кількість творів кобзарського репертуару, що представляли різні пісенні (козацькі – “Ой не шуми, луже”, “Про Саву Чалого”, жартівливі – “Ой не ходи, Грищо”, “Про сербина”), релігійно-моралізаторські (“Про Лазаря”) та танцювальні інструментальні жанри (веснянка, горлиця) тощо [13, с.41]. Іван Франко писав: “Живі враження кобзарів і кобзарських пісень мусили у Шевченка бути дуже сильні і численні, коли по

десятилітній розлуці з Україною (від 1829 до 1839) він, виступаючи на поле літературне, майже щокрок малює образи козарів... В типовій фігурі козаря Перебенді (він) виявляє нам у значній частині свої власні тодішні думки про співацьку долю і співацьке призначення серед народу" [8, с. 227]. І підкреслював: "Піднесення широго, людяного почуття у своїх земляків, убагороднювання їх серця і думок, зберігання споминів про бувальщину і передача добрих та світлих здобутків тої бувальщини новим поколінням – ось зміст тої служби, ось діяльність козаря, співака народного, якого намалював нам Шевченко в Перебенді і яким, очевидно, й сам бажав в ту пору стати для свого народу" [8, с. 226].

Т.Шевченко. Сліпий (Невольник). Сепія. 1843.

лізіція проявляється у ритміці та астрофічній будові тексту, й у змістовній наповненості й епічній манері висловлювання [13, с.172-173]. Показово, що і першу збірку своїх творів поет назвав "Кобзарем", підкреслюючи близькість її змісту до репертуару народних музик. У шевченківських текстах знаходимо і багато перефразованих фольклорних рядків, що засвідчують глибокі знання поетом народних джерел. Про це він сам згадує: "...у Гомера нет ничего похожего на наши исторические думы-эпосы, как, например, дума "Иван Коновченко", "Савва Чалый", "Алексей Попович пирятинский", или "Побег трех братьев из Азова", или "Самийло Кишка"... И все они так возвышенно просты и прекрасны..." [15, с.310-311].

Тексти пісень і дум козарів-героїв творів Шевченка не цитувалися автором, а були стилізовані, створені у близькій до народних творів манері. Так, у поемі "Невольник" ("Сліпий") окремим вставним номером у поетичному тексті фігурує "Дума", вкладає в уста головного героя Степана. Написана вона в характері так званих невільницьких дум, найдавнішого пласту жанрів народної творчості. Зокрема, певні аналогії проглядаються у порівнянні з думами "Невільницький плач" та "Про бурю на Чорному морі" ("Про Олексія Поповича"). Сти-

Сам Шевченко іноді використовував і літературний псевдонім “кобзар Дармограй” (для творів “Княжна” та повісті “Прогулка с удовольствием и не без морали”).

Образи кобзарів і лірників знайшли своє відображення й у малярській спадщині Т.Шевченка, хоч і менше ніж у літературній. Так, зокрема, він виконав ілюстрації (сепією) до своєї поеми “Сліпий” (“Невольник”) у 1843 р., замальовку “Козацький банкет” (1838), малював етюди з натури з народного життя.

Саме близькість поета до почуттів простого народу, до його дум і надій стала першоосновою втілення його поезії в музиці ще до професійних обробок композиторами. За дослідженнями Ніни Корольок, “авторами перших пісень на Шевченкові вірші були невідомі лірники, кобзарі, селяни. Свої пісні з текстами великого Кобзаря вони співали і на вже існуючі мелодії народних пісень, і складали пісні, які продовжували своє життя як народні” [7, с.28]. Завдяки надзвичайній мелодійності та ритмічній “віртуозності” своїх поезій Шевченко здобув славу одного з наймузичніших поетів світу. Багато віршів Шевченка ще за його існування стали популярними, отримали музичне життя. А з часу звернення професійних композиторів до поезії Кобзаря в українській музиці виникає окремий пласт – музична Шевченкіана, яка вражає своєю різнобарвністю жанрів та невичерпністю образів.

Шевченкові численні поетичні композиції стали не лише народними піснями, але міцно закріпилися в кобзарському репертуарі. Аналіз записів репертуару кобзарів першої половини ХХ ст. засвідчує, що вони не лише виконували пісні на слова поета (“Нема гірше, як в неволі”, “Зоре моя, вечірняя”, “Ой три шляхи широкі”, “Не женися на багатій”, “Гомоніла Україна”, “Б’ють пороги”, “Тече вода в синє море”, “Бандуристе, орле сизий”, “Минають дні, минають ночі”, “В чистім полі, понад річкою”, “Гей не п’ються пива, меди”, “Нащо мені женитися” та ін.), але нерідко самі були авторами мелодій (як, наприклад, Волюдимир Перелелюк – “Тече вода в синє море”,

Т.Шевченко Сліпий (Невольник). Сепія. 1843.

“За думою дума”). Створювали власні пісні про Шевченка також Терентій Пархоменко (“Зійшов місяць, зійшов ясний”), Євген Мовчан, Федір Кушнерик (“Сподівалися Шевченка”), Володимир Перепелюк (“Слава, слава, Кобзареві”), Павло Носач (“Шумить гай, гуде діброва”) та ін.

Для виконання творів Шевченка, зокрема і кобзарями-бандуристами, важливим та необхідним є глибоке знання фольклору. Станіслав Людкевич зазначав: “... Хто хоче розуміти, відчуті і інтерпретувати Шевченка, мусить, безумовно, розуміти і відчуті ту сферу, з якої вийшла поезія Шевченка. Без розуміння українських народних пісень нема й бесіди про розуміння й інтерпретування Шевченка” [2, с.239].

І в ХХ столітті бандуристи постійно зверталися до поезії Шевченка,кладаючи в неї свою музичну інтерпретацію, підкреслюючи актуальність її звучання. Виконавці, які є авторами, аранжувальниками пісень, зазвичай використовують той комплекс вокальних та інструментальних виразових засобів, якими самі володіють, вносять до куплетної форми пісень імпровізаційність викладу. Серед авторів таких композицій слід відзначити Федора Жарка, Григорія Ільченка, Георгія Ткаченка та ін.

У сучасному репертуарі бандуристів творчість Тараса Шевченка представлена досить широко (див. нотографію в додатку). У першу чергу, це традиційний сольний репертуар: авторські твори (“Плач Ярославни” Федота Кучеренка, “Дума з поеми “Невольник” (“Сліпий”) Федора Глушка, Антоніни Голуб, “Вітер з гаєм розмовляє” Миколи Мошика), обробки українських народних пісень (“Зоре моя вечірняя”, “Од села до села”, “Бандуристе, орле сизий”, “Думи мої”, “Летить галка через балку”, “Ой літа орел”, “Задзвонили в усі дзвони” та ін.), переклади солоспівів українських композиторів (“Ой одна я одна”, “Ой маю, маю, я оченята”, “Садок вишневий” Миколи Лисенка, “Ой три шляхи широкії”, “Утоптала стежечку” Якова Степового тощо). Тематика сольного репертуару – зазвичай героїко-патріотичні мотиви, ліричні та жартівливо-сатиричні. Серед сольних перекладів слід згадати і думу кобзаря “Ой волохи, волохи” з поеми “Гайдамаки” – музичне авторство Кирила Стеценка. Серед ансамблевого репертуару – “Реве та стогне Дніпр широкий” Д.Крижанівського, “Думи мої” в обробці О.Мінківського, композиція “Встає хмара з-за лиману” Василя Ємця – один із новітніх творів ХХ ст., написаних для першої капели бандуристів, що постала 1918 року в Києві за часів гетьманату Павла Скоропадського, та багато інших.

До сучасного бандурного репертуару повернулися із забуття і твори Гната Хоткевича на слова Тараса Шевченка. Гнат Хоткевич, як один із фундаторів академічного бандурного репертуару, творчо переосмислив популярні народні мелодії шевченківських пісень і на їх основі створив власні оригінальні композиції, що вражають довершеністю форми, використанням новітніх гармонічних і метроритмічних засобів, серед яких – монументальна

композиція “Заповіт”, переклади для бандури солоспіву “Чи винна голубка”, жіночого тріо “Садок вишневий” та ін.

Творчість Тараса Шевченка стала художнім поштовхом до написання інструментальних творів для бандури. Це, зокрема, поема-спогад “Зоре моя вечірняя” Гната Хоткевича у вільному опрацюванні Володимира Губи, а також концерт для бандури з оркестром “Перебендя” Анатолія Гайдена, написаний в якості обов’язкового твору для Міжнародного конкурсу бандуристів ім. Г.Хоткевича (2004), що з кінця 90-х років традиційно проходить у Харкові.

З іменем Шевченка пов’язана і діяльність багатьох музичних колективів, серед них Капела бандуристів ім. Т.Шевченка з м.Детройт (США), яка носить ім’я поета з 1941 року. Багатолітній керівник капели Григорій Китастих створив чимало цікавих композицій, серед яких авторська сюїта “Грай, кобзарю” та численні обробки народних пісень на слова Шевченка.

Показово, що бандурний інструментальний варіант пісні на слова Шевченка “Реве та стогне Дніпр широкий” у виконанні відомого бандуриста Андрія Бобири вже протягом довгого періоду (ще починаючи з часів Великої Вітчизняної війни) слугує ранковими позивними Національного Українського радіо.

Могила Тараса Шевченка в Каневі стала знаковим місцем для всіх українців, тут проходять у травні щорічні святкування шевченківських днів “В сім’ї вольній, новій”, де часто виступають кобзарі-бандуристи, серед яких Володимир Горбатюк, Василь Нечеп, учні Стрітівської школи кобзарського мистецтва, Національна заслужена капела бандуристів ім. Г.Майбороди (керівник народний артист України Микола Гвоздь) та багато інших.

Інтерпретація поезії Шевченка кобзарями-бандуристами, яка розпочалася ще за життя поета, продовжується і до сьогодні. В останні десятиліття тексти Шевченка стали основою для музичних композицій для голосу з бандурою чи ансамблю бандуристів у творчості професійних композиторів Богдана Котюка (“Бандуристе, орле сизий”, “Думи мої”), Віктора Власова (“Ой гоп, не пила”), Євгена Мілки (“Ух, ух, солом’яний дух, дух”, “Вітер в гаї не гуляє”) та самих бандуристів-виконавців – Галини Менкуш (“Кругом неправда і неволя”), Миколи Мошика (“Вітер з гасм розмовляє”), Володимира Єсипка (“Од села до села”), Лайоша Молнара (“Якби мені лиха”), Оксани Герасименко (“Така її доля”) та ін. Змінюються у бік ускладнення музичні виразові засоби, як вокальні, так і інструментальні, значно розширюється жанрове коло творів, але й надалі кожне покоління митців знаходитиме в поезії Шевченка актуальність тематики, невичерпне джерело образів, нові імпульси для композиторської та виконавської бандурної творчості.

1 Людкевич С. Про основу і значення співності в поезії Шевченка // Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Т. I / Упорядкування З. Штундер. – Львів: Дивосвіт, 1999. – С.218-237.

2 Людкевич С. Про композиції до поезій Шевченка // Дослідження, статті, рецензії, виступи – Т. I / Упорядкування З. Штундер. – Львів: Дивосвіт, 1999. – С. 238-242.

3. Людкевич С. Співні та мелодійні основи й прикмети поезії Т.Шевченка // Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Т.1 / Упорядкування З. Штундер. – Львів: Дивосвіт, 1999. – С.246-265.
4. Людкевич С. Вокальна музика на тексти поезій "Кобзаря" // Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Т.1 / Упорядкування З. Штундер. – Львів: Дивосвіт, 1999. – С. 266-269.
5. Колесса Ф. Студії над поетичною творчістю Шевченка. – Львів-Київ, 1939.
6. Грінченко М. Шевченко і музика // Вибране. – Київ, 1959. – 390 с.
7. Королюк Н. Полум'яне слово Шевченка в музиці. Хорова творчість українських композиторів. – Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 1995. – 198 с.
8. Франко І. Переднє слово (До "Перебенді" Т. Шевченка) // Світова велич Шевченка: Збірник матеріалів про творчість Т.Шевченка. – Т.1. Т.Шевченко у вітчизняному дожовтневому літературознавстві. – Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1964. – С.215-235.
9. Правдюк О. Т.Г.Шевченко і музичний фольклор України. – Київ, 1966.
10. Правдюк О. Народні пісні на слова Т.Шевченка (вступна стаття). – Київ: Видавництво Академії наук УРСР, 1961. – С.3-26.
11. Литвин М. Струни золотії. – Київ: Веселка, 1994. – 118 с.
12. Дубас О. Т.Г.Шевченко і кобзарське мистецтво // Мистецтвознавчі записки: 36. наук. праць. – Вип. 5. – Київ, 2004. – С.130-133.
13. Т.Шевченко. Поезії у двох томах. – Т.1. – Київ: Веселка, 1988. – 263 с.
14. Т.Шевченко. Поезії у двох томах. – Т.2. – Київ: Веселка, 1988. – 248 с.
15. Т.Шевченко. Повне зібрання творів. – Київ, 1927. – Т.4.
16. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – Київ: Мистецтво, 1994. – 352 с.

Додаток

Нотографія шевченківського репертуару бандуристів

Народні пісні на слова Т. Шевченка / Упорядкування О. Правдюка, заг. редакція М. Гордійчука. – Київ: Видавництво Академії наук УРСР, 1961.

▪ В чистім полі, понад річкою. – С.89-90.

▪ Минають дні, минають ночі. – С.132-133.

Українські народні думи / Упорядкування Ф. Глушка. – Київ: Мистецтво, 1966.

▪ Дума з поеми "Сліпий" Обр. Ф. Глушка. – С.10.

Голуб А. Дума "Невольник". Для голосу в супроводі бандури. Слова Т. Шевченка. – Київ: Мистецтво, 1966.

Українські народні пісні для голосу в супроводі бандури. Обробка Ф. Жарка. – Київ: Музична Україна, 1967.

▪ Тече вода в синє море. Укр. нар. пісня. Обр. Ф. Жарка. – С.20.

Грай, моя бандуро: 3 репертуару Державної Заслуженої капели бандуристів УРСР / Упорядник О.Мінківський. – Київ: Музична Україна, 1968.

▪ Думи мої. Укр. нар. пісня. Обр. О. Мінківського. – С.58.

Думи та пісні кобзаря Г. Лыченка / Упорядкування А. Омельченка. – Київ: Музична Україна, 1972.

Зацвіли волошки сині: Жіночі вокальні ансамблі в супроводі бандур / Упорядкування В. Лобка. – Київ: Музична Україна, 1976.

▪ У перетику ходила. Муз. О. Незовибатка. – С.46.

Ансамблі для бандур / Упорядкування В. Герасименка. – Вип. 1. – Київ: Музична Україна, 1980.

▪ По діброві вітер вис. Укр. нар. пісня. Обр. В.Герасименка. – С. 26.

Українські народні пісні з репертуару Ф. Жарка: Для голосу в супроводі бандури / Упорядкування І. Немировича. – Київ: Музична Україна, 1983.

▪ Бандуристе, орле сизий. Укр. нар. пісня. Обр. В. Войта. – С.28.

▪ *Над Дніпрового сагою. Укр. нар. пісня. Обр. Ф. Жарка* – С. 39.

Збірка пот на бандуру. – Вип. 14. Твори на шевченківський концерт / Упорядник І. Завадівська та І. Махлай. – США: ГУБ, 1987. – 43с.

▪ *Заповіт. Муз. К. Стеценка (молодецький хор).* – С. 4.

▪ *Заповіт. Муз. Г. Гладкого. Акомп. М. Фаріон (мішаний хор).* – С. 5.

▪ *Заповіт. Муз. К. Стеценка (мішаний хор).* – С. 6.

▪ *Заповіт. Муз. П. Демуцького (жіночий хор).* – С. 7.

▪ *Тополя ("По діброві вітер віє"). Муз. К. Стеценка. Обр. З. Маркевича. Акомп. М. Дейчаківський.* – С. 8.

▪ *Тополя ("По діброві вітер віє"). Укр. нар. пісня. Обр. Г. Китастого.* – С. 10.

▪ *Берестечко. Укр. нар. пісня. Обр. Гусуця. Акомп. В. Корець.* – С. 11.

▪ *Сонце гріє. Укр. нар. пісня.* – С. 12.

▪ *Думи мої, ви мої єдині. Муз. Л. Ревуцького. Акомп. М. Опришка.* – С. 14.

▪ *Наш отаман Гамалія. Укр. нар. пісня. Акомп. М. Фаріон.* – С. 16.

▪ *Бандуристе, орле сизий. Укр. нар. пісня. Обр. О. Ходоби.* – С. 17.

▪ *Зійшов місяць. Нар. пісня про Шевченка. Обр. Г. Китастого.* – С. 18.

▪ *Встає хмара. Муз. В. Смця.* – С. 19.

▪ *Зоре моя, вечірняя. Муз. Я. Степового.* – С. 20.

▪ *Вітер в гаї не гуляє. Муз. Я. Степового.* – С. 21.

▪ *Над Дніпрового сагою. Укр. нар. пісня. Обр. Ф. Жарка.* – С. 22.

▪ *Ой зйди, зйди, ти зіронець. Укр. нар. пісня, яку любив Т. Шевченко. Обр. Л. Ревуцького.* – С. 24.

▪ *Учітеся, брати мої. Муз. А. Кос-Анатольського. Акомп. В. Корець.* – С. 25.

▪ *Думи мої. Укр. нар. пісня. Обр. Г. Китастого.* – С. 28.

▪ *Думи мої. Укр. нар. пісня. Обр. М. Дейчаківського, О. Ходоби.* – С. 30.

▪ *Зацвіла в долині. Муз. А. Філіпенка.* – С. 38.

▪ *В'язанка веселих мелодій "На улиці невесело". Муз. В. Заремби. Обр. М. Дейчаківського.* – С. 39.

Чого в сльозах калина. Пісні з репертуару кобзаря-лірника Василя Нечепи / Упорядник Віталій Дерев'янка. – Воев, Genk-Belgie, 1990. – 75 с.

▪ *Породила мати сина. Муз. І. Зажитька.* – С. 35.

▪ *Думи мої. Укр. нар. пісня. Обр. В. Нечепи.* – С. 58.

Олійник Ю. До Шевченка: Дума про чорнобильське село / Бандура. – 1992. – № 41-42. Ой три шляхи широкі: Збірник романсів українських композиторів-класиків для голосу в супроводі бандури / Перекладення й упорядкування В. Дутчак. – Київ: Музична Україна, 1993. – 55 с.

▪ *Ой три шляхи широкі. Муз. Я. Степового. Аранж. В. Дутчак.* – С. 3.

▪ *Утопала стежечку. Муз. Я. Степового. Аранж. В. Дутчак.* – С. 6.

▪ *Нащо мені чорні брови. Муз. Д. Бонковського. Аранж. В. Дутчак.* – С. 34.

▪ *Ой одна я, одна. Муз. М. Лисенка. Аранж. В. Дутчак.* – С. 37.

▪ *Ой маю, маю я оченята. Муз. М. Лисенка. Аранж. В. Дутчак.* – С. 44.

▪ *Їдаю вишневий. Муз. М. Лисенка. Аранж. В. Дутчак.* – С. 45.

▪ *Ой стрілочка до стрілочки. Муз. М. Лисенка. Аранж. В. Дутчак.* – С. 49.

Хоткевич Г. Вибрані твори для бандури / Упорядкування С. Баштана. – Київ: Музична Україна, 1993.

▪ *Тече вода в синє море. Аранж. М. Дремлюги.* – С. 4.

▪ *Чи винна голубка. Аранж. А. Колодійця.* – С. 10.

▪ *Їдаю вишневий. Аранж. С. Баштана.* – С. 18.

Під срібний дзвін бандур: З репертуару Капели бандуристів ім. Т. Шевченка та Дівочої капели бандуристок, Детройт, США / Упорядкування П. Погаєнка. – Київ: Музична Україна, 1993.

- Утісті Катерини. Муз. М. Лисенка. Вільна обробка П. Потапенка. С. 119.
- Уперетику ходила. Муз. М. Федорів. Аранж. П. Потапенка. С. 160.

Кітастий Г. Вставай, народе. Твори для капели бандуристів / Упорядкування О. Коповала. – Київ: Музична Україна, 1996.

- Грай кобзарю. Муз. Г. Кітастого. С. 58

Герасименко Оке. Пісні на слова українських поетів / Упорядкування О. Герасименко-Олійник. – США, 1996.

- Така її доля. Укр. нар. пісня. Обр. О. Герасименко. С. 13.

Сточанська М. Бандура і гра в ансамблі / Навчально-методичний посібник. – Луцьк: ВУХ, 1997.

- Думи мої. Укр. нар. пісня. Обр. М. Сточанської. С. 7.
- Ой три шляхи широкії. Муз. Я. Степового. Аранж. М. Сточанської. С. 16.

Молнар Лайош. Співаю серцем / Вокальні та інструментальні твори в супроводі фортепіано, бандури. – Львів: Край, 1999. – 75 с.

- Ой стрілочка до стрілочки. Муз. Л. Молнара. С. 48.
- Якби мені лиха. Муз. Л. Молнара. С. 49.

Гей, вдарте в струни, кобзарі. Твори на слова Т. Шевченка / Упорядник та редактор В. Сєнник. – Київ: Техніка, 2000. – 24 с.

- Ой волохи, волохи. Муз. К. Стеценка. Пер. В. Сєнника. С. 3.
- Плач Ярославни. Муз. Ф. Кучеренка. Ред. Г. Менкуш. С. 7.
- Думи мої. Укр. нар. пісня. Обр. Г. Яковлєва. С. 12.
- Вітер з гасм розмовляє. Муз. М. Мошика. С. 15.
- Персбєдєя. Муз. А. Лихошвай. С. 18.
- Од села до села. Укр. нар. пісня. Обр. В. Сєнника. С. 20.
- Задзвонили в усї дзвони. Укр. нар. пісня. Обр. Г. Яковлєва. С. 23.

Наша дума, наша пісня не вмре, не загине. Українські думи, романси, авторські та народні пісні для голосу в супроводі бандури / Упорядник М. Гілій-Моравська. – Львів: Камінар, 2000.

- Плач Ярославни. Муз. Ф. Кучеренка. Ред. Г. Менкуш. С. 9.
- Козацька доля. Муз. В. Лисовола. С. 73.

Менкуш Г. Бандуро моя, мальованая... / Концертний та педагогічний репертуар бандуриста. – Київ: Задруга, 2000.

- Плач Ярославни. Муз. Ф. Кучеренка. Аранж. Г. Менкуш. С. 21.
- Кругом неправда і неволя. Муз. Г. Менкуш. С. 27.

Мілка С. Вокальні та інструментальні твори для бандури. – Донецьк: Донецька державна музична академія ім. С. Прокоф'єва, 2004. – 28 с.

- Вітер в гаї не гуляє. Укр. нар. пісня. Обр. С. Мілки. С. 12.
- Ух, ух, солом'яний дух, дух. Укр. нар. пісня. Обр. С. Мілки. С. 14.

Воріпа Л. Кобзарське мистецтво / Упорядник С. Ончарова. – Дніпропетровськ: ПП Ю. Сердюк, 2004. – 75 с.

- Плавай, плавай, лебедонько. Муз. К. Стеценка. Аранж. С. Ончарової. С. 39.

Кобзарені струни. Вокальні твори на слова Т. Шевченка в супроводі бандури / Упорядкування, аранжування, обробка В. Дутчак. – Івано-Франківськ: Гостиниць, 2004. – 80 с.

- Заповіт. Мел. Г. Гладкого. Обр. К. Стеценка. Аранж. В. Дутчак. С. 7.
- Зоре моя вечірняя (соло). Укр. нар. пісня. Мел. Г. Гладкого. Обр. В. Дутчак. С. 10.
- Зоре моя вечірняя (ансамбль). Укр. нар. пісня. Обр. М. Дремлючи. С. 13.
- Якби мені черевикі. Муз. А. Штогаренка. Аранж. В. Дутчак. С. 18.
- Ой я свого чоловіка. Муз. Г. Хоткевича. Аранж. В. Дутчак. С. 24.
- На городі коло броду. Муз. Я. Лопатинського. Аранж. В. Дутчак. С. 31.

- У гаю, гаю. Муз. Д. Стчинського. Аранж. В. Дутчак. – С.35.
- Сонце гріє, вітер віє. Муз. І. Фіцаловича. Обр. В. Дутчак. – С.39.
- У перетику ходила. Муз. В. Заремби. Аранж. В. Дутчак. – С.43
- Од села до села. Укр. нар. пісня. Обр. Ю. Мейтуса. – С.45.
- По діброві вітер вис. Укр. нар. пісня. Обр. В. Дутчак. – С.50
- Бандуристе, орле сізній. Укр. нар. пісня. Обр. В. Дутчак. – С.56
- Зацебетав жайворонок. Укр. нар. пісня. Обр. В. Дутчак. – С.61
- Ой чого ти почорніло, зеленє поле. Укр. нар. пісня. Обр. В. Дутчак. – С.66.
- Гиля, гиля, сірі гуси. Укр. нар. пісня. Обр. В. Дутчак. – С.73
- Гей літа орел. Муз. К. Стеценка. Аранж. В. Дутчак. – С.75.

Зазвемо разом, браття. Збірник творів для мішаної канцели бандуристів. Навчально-методичний посібник / Упорядкування, акомпанемент, аранжування, методичні рекомендації Марти Шевченко. – Івано-Франківськ: Плай, 2004.

- Реє та стогне Дніпр широкий. Муз. Д. Крижанівського. Хор. обр. В. Косенка. Акомп. М. Шевченко. – С. 9

- Сонце заходить. Муз. О. Роздольського. Акомп. М. Шевченко. – С. 12.
- Сти, Тарасе. Муз. В. Захарченка. Сл. народні. Акомп. М. Шевченко. – С. 16

Струни вічності. Твори для бандури / Упорядник В. Єсіпюк. – Вінниця: Книга-Вега, 2004. – 108 с.

- По діброві вітер вис. Укр. нар. пісня. Обр. М. Опришка. – С.42

Приходько М. Не сон-трава / Вокально-інструментальний твір у супроводі бандури. – Луцьк: ПВД "Твердиня", 2005. – 8 с.

The Ukrainian poet and painter Taras Shevchenko art activity is considered in present article in context of the kobza-bandura player's art. The Shevchenko's bandura players repertoire during XIX-XX century development dynamics is analyzed, the putting in order for the based on the Shevchenko poem's modern bandura repertoire notography is proposed.

Key words: kobza art, bandura artistic activity, artistic performance, interpretation.

УДК 781.68; 781.65

ББК 85.310.71

Світлана Вишневецька

ЕПІЧНІ ТРАДИЦІЇ У СУЧАСНОМУ БАНДУРНОМУ ВИКОНАВСТВІ. СПЕЦИФІКА ВОКАЛЬНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Стаття аналізує актуальні питання сучасного бандурного виконання творів епічного жанру як важливої складової репертуару співаків-бандуристів, а також пов'язані з цим проблеми вокального виконання та інтерпретації старовинних кобзарських дум та творів сучасних композиторів.

Ключові слова: бандурне виконавство, епос, вокал, інтерпретація

Епос є одним із найбільш древніх здобутків духовної культури людства. Особливої суспільної значимості йому надають певні специфічні ознаки, що лежать у самому визначенні "епос" – слово, розповідь, пісня – здатність перекладати "дію, вплетену в цілісність свого часу і стану нашої" [1, с.433].